

**ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ -
ВАЖЛИВЕ ЗАВДАННЯ УЧИТЕЛЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ**

Горбатюк Катерина Юріївна

Магістрантка факультету спеціальної та інклюзивної освіти,

Кравець Ніна Павлівна

Кандидат педагогічних наук, доцент

(НПУ імені М. П. Драгоманова, Київ, Україна)

Збереження і зміцнення здоров'я школярів – одна з найважливіших функцій освіти на сучасному етапі функціонування школи. Але для сучасної школи це питання не нове. Свого часу відомий український педагог В. Сухомлинський наголошував, що найважливішою працею вчителя є турбота про збереження здоров'я дітей.

Питання збереження здоров'я, дотримання здорового способу життя розглянуто в роботах Ю. Бойчука, О. Ващенко, О. Дубогай, Т. Бойченко, В. Ордеховської, С. Свириденка та ін. Збереженню здоров'я дітей з інтелектуальними порушеннями присвячено роботи А. Дмитрієва, М. Козленка, В. Мозгового, Б. Сермеєва, Л. Шапкової, Б. Шеремета та ін.

Реалізація державної політики щодо безпеки життєдіяльності знайшла відображення в ряді державних документів: Конституції України, Закону України «Про освіту», концепції «Нова українська школа». Звідси завдання школи – зберегти, зміцнити здоров'я учнів, сформувані в них відповідальне ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих як найвищої цінності.

З огляду на це постало питання створення здоров'язберігального середовища з метою гармонійного розвитку дітей, зокрема на уроках літератури. Насамперед увагу звернуто на забезпечення психічного комфорту учнів на уроках літератури. Адже вони змушені тривалий час сидіти, не рухаючись, оскільки читають або слухають учителя, відповіді однокласників, що призводить до гіподинамії. Постійне нагадування та контроль з боку учителя про те, щоб читали уважно, слухали відповіді однокласників й намагалися почути, зрозуміти й проаналізувати сказане ними – викликає стан стресу, нервової напруги, боязні [6], невпевненості в своїх власних знаннях. Учні, зокрема підлітки, дуже швидко стомлюються розумово й фізично. Тому психічний комфорт на уроках літератури є запорукою успішного продуктивного навчання. Знижується й попереджається стомлюваність, учні починають активніше творчо працювати. Використання мультимедійних технологій сприяло підвищенню якості навчання підлітків за рахунок візуалізації навчального матеріалу, можливостей пояснення сутності складних слів, словосполучень, уривків з прочитаних творів тощо. Уривки з кадрів фільмів, презентації робили уроки більш комфортними, цікавими. Водночас пришвидчувалася подача інформації, зростала зацікавленість учнів до навчального матеріалу. Поряд з іншими методами навчання, використовували евристичний метод, який складається з ряду прийомів. «Важливим є прийом порівняння, за допомогою якого формується мисленева операція синтезу. Завдяки цьому прийому учні вчаться добирати матеріал з художніх творів (

цитати) до заданого питання). ... Притаманні розумово відсталим порушення психічної діяльності не дозволяють уявляти те, про що читають та відтворювати його на належному рівні. Певним чином скоригувати це допомагає прийом порівняння творів різних мистецтв” [2, с. 144].

З метою підвищення рівня фізичного здоров'я учнів активізували фізкультурно-оздоровчу діяльність. Значну увагу приділяли на уроках збереженню психічного здоров'я підлітків завдяки створенню комфортної атмосфери, що забезпечувала позитивний психологічний і емоційний настрій школярів. Адже, як вказує Н. Кравець, серед учнів є розгальмовані, загальмовані, з підвищеним рівнем тривожності, з синдромом Дауна, зі спектром аутистичних порушень, з ослабленою пам'яттю, зниженою працездатністю [4; 5]. Вони потребують індивідуальної роботи у вигляді заохочення, похвали, ініціювання до відповідей, до спілкування.

Вченими визначено групи життєвих навичок, що сприяють фізичному здоров'ю. Серед них виділено санітарно-гігієнічні навички. Зважаючи на це, намагалися забезпечити необхідні санітарно-гігієнічні умови середовища, в якому перебувають учні. Це, насамперед, дотримання належного денного та штучного освітлення на уроках, відповідність шкільних меблів санітарно-гігієнічним вимогам відповідно до концепції Нової української школи, створення у класах куточків релаксації, дотримання контролю за чистотою повітря, класних кімнат.

Серед навичок, що сприяють оптимізації соціального здоров'я, звернули увагу на навички співчуття: уміння розуміти потреби, почуття, проблеми інших людей, уміння продемонструвати це розуміння, що найкраще досягається в процесі аналізу художніх творів. У процесі аналізу літературних творів вчили розв'язувати конфліктні інтереси за допомогою переговорів.

Для збереження і зміцнення здоров'я учнів важливо дотримуватися умов: знання показників здоров'я учнів, правильно організувати на уроці навчальний процес: чергування розумової праці й відпочинку, що полягає у фізхвилинках, перегляді аудіо записів щодо теми твору, який вивчається, використання ілюстративної [2] та семантизуючої наочності. Важливо на уроках української літератури використовувати здоров'язберігальні технології: вправи для очей, рухові вправи для постави, дихальну гімнастику для зняття втоми, активізації уваги, релаксаційні паузи, дозування навчального матеріалу з метою подолання перевтоми, зниження працездатності. Для активізації мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів пропонувати дидактичні й літературні ігри, спрямовані на розвиток мислення, мовлення, пам'яті, оцінювати на позитиві – порівнювати власні досягнення кожного учня.

Література:

1. Ващенко О., Свириденко С. Як створити школу сприяння здоров'ю. – К.: Шкільний світ, 2008. – 112 с.

2. Кравець Н.П. Евристичний метод на уроках літературного читання у роботі з розумово відсталими учнями // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського пед. ун-ту імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський: ПП. «Медобори-2006», 2012. 404 с. Вип. XX1. В двох частинах. – Ч.2. – С. 139–148.

3. Петько Л.В. Гурток «Мандрівники» та формування соціальної активності молодших школярів / Л.В.Петько // Педагогічний альманах : зб. наук. праць / Редкол. В. В. Кузьменко та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2018. – Вип. 37. – С. 34–39.

4. Kravets N.P. Readiness of Mentally Retarded Pupils-Teenagers to the Reader's Activity Mastering / N. P. Kravets // Intellectual Archive, 2015. Volume 4. – Num. 4 (July). Series "Education & Pedagogy". – Toronto: Shiny Word Corp. – PP. 123-136. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8413>.

5. Kravets N. P. Reading book as effective means to the formation readers' skills of mentally retarded pupils / N.P.Kravets // Prospects for development of education and science: Collection of scientific articles. – Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2016. – P. 314-317.

6. Pet'ko Lyudmila. Social Phobia as Pedagogical and Psychological Problem / Lyudmila Pet'ko // Journal L.Association 1901 «SEPIKE». – Osthofen, Deutschland Poitiers, France, 2014. – Ausgabe 4.– P. 29–32